

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԲԱՆԿ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀՈՒՇԱԳՐՈՐԱՄՍԵՐ

2018

EXPLORÉ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԲԱՆԿ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՀՈՒՇԱԴՐԱՄՆԵՐ 2018

Ե Ր Ե Վ Ա Ն 2019

Արթուր Չավադյան

ՀՀ կենսրոնական բանկի
նախագահ

Տարգելի ընթերցող

«Հայաստանի Հանրապետության հուշադրամներ-2018» սարեկան հանդեսը ներկայացնում է 2018 թ. ՀՀ կենսրոնական բանկի կողմից թողարկված հուշադրամները, որոնք արձանագրում են սարվա հոբելյաններն ու իրադարձությունները:

Տարին լի էր դասական նշանակություն ունեցող մի շարք իրադարձություններով:

2018 թ. նվաճեց ՀՀ ազգային արժույթի՝ դրամի ներդրման 25-ամյա հոբելյանը: Դրամը շրջանառության մեջ է դրվել 1993 թվականի նոյեմբերի 22-ին: Սկսած 1994 թվականից՝ ՀՀ կենսրոնական բանկը թողարկել է ոսկե և արծաթե հուշադրամներ:

րի ավելի քան 300 անվանատեսակ՝ նվիրված հայ անվանի մարդկանց և դասական ու ժամանակակից կարևոր իրադարձություններին: 2018 թ. թողարկվեց հայկական թղթադրամների նոր շարք՝ արդիական դաստիարակական սեխնուլոգիաների լավագույն նվաճումների կիրառմամբ: Ի նշանավորումն ազգային արժույթի 25-ամյա հոբելյանի՝ նոյեմբերի 22-ին ՀՀ կենտրոնական բանկը Երջանառության մեջ դրեց «Ազգային դրամի 25 տարին» արծաթե հուշադրամը:

Տարին նշանավորվեց նաև Հայաստանի լուսանկարչության դասնությունը խորհրդանշող՝ Հայաստանի առաջին Հանրապետության ստեղծման 100-ամյա հոբելյանով:

1918 թ. մայիսի 28-ին հռչակվեց Հայաստանի առաջին Հանրապետությունը: Հանրապետության հռչակմանը նախորդել էին Սարգսիսյանի, Բաբուխյանի և Ղարաբաղի հերոսամարտերը, որոնց շնորհիվ մի քանի հարյուր տարի անց հայ ժողովուրդը կարողացավ վերականգնել լուսանկարչությունը: Նշանավորելով անկախ լուսանկարչության վերականգնման ու ամրակայման փաստը՝ ՀՀ կենտրոնական բանկը 2018 թ. թողարկեց Հայաստանի առաջին Հանրապետության և Սարգսիսյանի հերոսամարտի 100-ամյակներին նվիրված արծաթե

հուշադրամներ:

2018 թ. լրացավ նաև Հայաստանի 12-րդ մայրաքաղաք Երևանի հիմնադրման 2800-ամյակը: Այդ դասական փաստի յուրահատուկ արձագանքը ՀՀ կենտրոնական բանկի կողմից թողարկված «Երևան-2800» հուշադրամն է:

Այս տարի ևս ՀՀ կենտրոնական բանկը անմասն չմնաց համաշխարհային նշանակություն ունեցող սպորտային իրադարձությունների լուսաբանման ավանդույթից, ինչի արձագանքությունն է 2018 թ. ՌԴ-ում անցկացված ֆուտբոլի աշխարհի առաջնությանը նվիրված գեղեցիկ հուշադրամի թողարկումը:

2018 թ. թողարկվեցին «Հայկական գորգ» և «Աշխարհի կերամիկա» նրբագեղ հուշադրամների շարքերը: Կարճ ժամանակահատվածում այս թողարկումները մեծ հետաքրքրություն առաջացրին հավաքողների և հանրության լայն շրջանակներում, ինչը բացատրվում է հուշադրամների գեղագիտական բարձր ճաշակով ու հայկական կիրառական արվեստի ներկայացման վարդապետությամբ:

Անկասկած, այս հուշադրամները ոչ միայն համալրում են ՀՀ թողարկումների հարուստ ժառանգությունը, այլև դառնում են համաշխարհային դրամագիտության զարգացման ուղենիշեր:

ՍՈՐԵՆ ՄԻՈՆՅԱՆ

Արժույթի թողարկման
համակարգման կենտրոնի
ղեկավար

ՀՈՒՇԱԴՐԱՄՆԵՐ 2018

2018 թ. առանձնահատուկ էր հոբելյանական թողարկումների բազմազանությամբ:

«Հայոց ղեկավարություն» թեմայում ընդգրկված հուշադրամների շարքը համալրվել է «Հայաստանի առաջին Հանրապետության 100-ամյակ» արձաթե հուշադրամով: Հայոց ղեկավարության վերականգնման 100-ամյա հոբելյանին նվիրված այս

հուշադրամը հասվել է Լիսվայի դրամահասարակում՝ գրաֆիկական ու գեղարվեստական սարերի հետաքրքիր համադրությամբ: Այս թողարկումով ՀՀ կենտրոնական բանկը ներկայացրել է բարձրադիր փորագրության և սամոդ-սոլագրության եղանակով լուսրասված Հայաստանի առաջին և երրորդ հանրապետությունների ղեկավար խորհրդանիշները:

«Ազգային դրամի 25 սարին» հուշադրամի թողարկումով համալրվեց ազգային արժույթի դաս-
մությունն արձանագծող «Հայկական դրամներ»
թեմատիկ շարքը: Հուշադրամն առանձնանում է
դրամանիշների դասակարգման հասկանիշները
հիշեցնող շարքերի ընդգրկմամբ և ժամանակակից
սեխնոլոգիաների կիրառմամբ:

2018 թ. «Հայաստանի դասմություն» թեմատիկ
շարքը հարստացավ երկու գեղեցիկ հուշադրամնե-
րով ևս՝ նվիրված Երևանի հիմնադրման 2800-ամյա
և Սարգսրադաշի հերոսամարտի 100-ամյա հոբել-
յաններին: Այդ հուշադրամներն աչքի են ընկնում
բարձրադիր փորագրության բազմաժանր լուծումնե-
րով և դասկարգման հաշվարկային ծավալով:

Տարին բացառիկ էր նաև հուշադրամների միջո-
ցով հայկական և համաշխարհային կիրառական
արվեստի եզակի նմուշների դասկարգման շեսանկյու-
նից: Թողարկվեցին «Հայկական գորգ» շարքի
10 շեսանկյունի և 10 շեսանկյունի արձաթե հուշա-
դրամներ, որոնց դիմերեսի և դարձերեսի գորգա-
նախշերի ձևավորումը կատարվեց սամոդո-սոլադո-
րային: Հուշադրամները ոչ միայն ներկայացնում են
հայկական գորգագործության գոհարները, այլև գե-
ղեցիկ և արժեքավոր նվեր են ազգային և ընդհան-
րական բազմաթիվ հանդիսությունների առիթներով:

2018 թ. աչքի ընկավ ևս մեկ հեսարքի շարքի
թողարկմամբ: «Աշխարհի կերամիկան» շարքի

5 շեսանկյունի արձաթե հուշադրամների թողարկումով
ներկայացվեցին հայկական, ռուսական, հունա-
կան, իրանական և չինական խեցեգործության բա-
ցառիկ նմուշներ: Հուշադրամների դարձերեսին առ-
կա են կերամիկական մանրակերտ ներդիրներ, որոնք
իրենց բարձրադիր և գունազարդ դասկարգմամբ
նմանվում են իրական կավե անոթների: Հուշա-
դրամները ֆառակուսի են և ճեղգադրված են ուռու-
ցիկ դասկարգման մեջ:

Արվեստի և գիտության ոլորտի հայ նշանավոր
անհատներին նվիրված շարքը հարստացավ անվանի
նկարիչ Հովհաննես Զարդարյանի 100-ամյա հո-
բելյանին նվիրված արձաթե հուշադրամի թողարկ-
մամբ: Հուշադրամն աչքի է ընկնում սամոդո-սոլադո-
րային եղանակով ձևավորված բազմազան դի-
մերեսի և ռելիեֆային դասկարգմանով դարձերեսի
համադրությամբ:

Բացի Հայաստանի հարուստ դասմությանն ու
մշակույթին վերաբերող թողարկումներից, ՀՀ կենս-
րոնական բանկն անդրադարձել է նաև միջազգա-
յին խոշոր ստորագրային իրադարձության՝ 2018 թ.
ՖԻՖԱ-ի մրցաշարին: Արձաթե հուշադրամը դաս-
րասվել է Գերմանիայի «Geiger Edelmetalle»
ընկերության դրամահասարակում և ըստ արժան-
վույն գնահատվել ֆուսբոլի երկրորդական և դրա-
մանիշների հավաքողների օջախում:

Հայաստանի առաջին Հանրապետության 100-ամյակ

Թեև՝ հայոց ժեսակաւորթյուն / Պէտականորթյան դասնորթյուն

Դիմենք՝ Հայաստանի առաջին Հանրապետության և
Հայաստանի երրորդ Հանրապետության զինանշանները:

Գարձենք՝ Հայաստանի առաջին Հանրապետության կառավարության ժննփի դասկերը:

Էսփզների իեղինակն է Լուսինե Լալայանը:
Հասվել է Լիսվայի դրամահասարանում:

Ազգային դրամի 25 տարին

Թեևս՝ Նայոց ղեսականություն / Նայկական դրամներ

Դիմերես՝ ՀՀ զինանշանը դրամանիշերի ղաժտդանական սարրերի ֆոնին:
Դարձերես՝ հայկական դրամի գրանշանը և
«25 ՏԱՐԻ» գրառումը դրամանիշերի ղաժտդանական սարրերի ֆոնին:

Էսփղների հեղինակն է Վարդան Վարդանյանը:
Հասվել է Լիսվայի դրամահասարանում:

Անվանական արժեքը	5000 դրամ
Մեծադր/հարզը	արժաք 925 ^o
Քաշը	168,1 գ
Տրամագիծը	63,0 մմ
Որակը	դրուֆ
Դրամաշուրթը	հարթ, համարակալված
Քանակը	300 հաւ

Հայաստանի Հանրապետության ազգային արժույթը՝ դրամը, անկախ ղեկավարության խորհրդանիշներից է:

Դրամը Երջանառության մեջ է դրվել 1993 թվականի նոյեմբերի 22-ին: Այն ժամանակվանից թողարկվել են թղթադրամներ, այնուհետև՝ Երջանառու մետաղադրամներ, ինչդեպ նաև հավաքողների Երջանում մեծ հետաքրքրություն ներկայացնող ներդրումային դրամներ և Երջանառու հիշատակային մետաղադրամներ:

Սկսած 1994 թվականից՝ ՀՀ կենտրոնական բանկը թողարկել է ոսկե և արծաթե հուշադրամների

ավելի քան 300 անվանաճեսակ՝ նվիրված հայ անվանի մարդկանց և ղաւմական ու ժամանակակից կարևոր իրադարձություններին:

Ազգային դրամի սեղծման 25-ամյակը նշանավորվեց հայկական թղթադրամների նոր շարքի թողարկումով,

որում ներդրվել են արդիական ղաւճադանական ճեխնողգիաների լավագոյն նվաճումները:

ՀՀ թողարկվող թղթադրամների և մետաղադրամների որակի բարելավմանն ուղղված ծրագրված և համակարգված աշխատանքը հեղինակավոր միջազգա-

յին մրցույթներում բազմիցս արժանացել է բարձր գնահատանքի:

Երևան - 2800

Թեևս՝ Հայաստանի լուսնություն

Դիմերես՝ Երևան քաղաքի խորհրդանշական լուսնությունը՝ զինանշանը, հասակագիծն ու քաղաքաշինարարի շենքի ռելիեֆային զարդանախշը՝ կենաց ծառի շեմով:

Դարձերես՝ «Երեւոնի» լուսնահագիտական արգելոց-քանդաքանի շենքի

«Արգիշի արքան և քաղաքի հիմնադիրները»

մոնումենտալ ֆանտաստիկ հասված (գործ՝ Ա. Հարությունյանի),

Երեւոնի բերդաքաղաքի հիմնադրման վերաբերյալ սեփական արձանագրության և միջնաբերդի հասակագծի լուսնությունը:

Բախվողի հեղինակն է Վարդան Վարդանյանը:

Հասվել է Լիսվայի դրամահատարանում:

Երևանը լուսնական Հայաստանի 12-րդ մայրաքաղաքն է:

Երևանի սարածի՛ր բնակեցված է եղել հնագույն ժամանակներից: Ուրարական թագավորության ծաղկման ժամանակ Ք.ա. 782 թ. Արգիշտի Ա թագավորն այստեղ հիմնել է Էրեբունի բերդաքաղաքը՝ մեր օրերի Երևանը: Այդ լուսնական փաստի վկայագիրը Արգիշտի թագավորի սեղագիր արձանագրությունն է՝ քաղաքի սահմանը հաստատող «փառե անձնագիրը»:

Քաղաքի սարածքում կյանքի անընդմեջ գոյության մասին են վկայում սարքեր ժամանակաշրջանների ճարտարապետական հուշարձանները, նյութական մշակույթի մնացորդները, մասենագրական հիշատակությունները: Երևանը բազմիցս ենթարկվել է օտար զավթիչների հարձակումներին, սակայն դիմալայել է և մնացել կանգուն:

1918 թ. մայիսի 28-ին հռչակվեց Հայաստանի առաջին Հանրապետությունը, և Երևանը դարձավ հայոց լուսնական քաղաքամայրը:

Անվանական արժեքը	5000 դրամ
Մեծադր/հարզը	արժաք 925°
Քաշը	168,1 գ
Տրամագիծը	63,0 մմ
Որակը	դրուֆ
Դրամաշուրթը	ասամնավոր
Քանակը	700 հաս

1924 թ. Ալեքսանդր Թամանյանի նախագծով սկսվեց նոր Երևանի կառուցապատումը: Քաղաքն առանձնանում է ինֆրասիդ ճարտարապետական լուծումներով: Ըստ մեծանուն ճարտարապետի մտադրաման՝ Երևանի բոլոր դղրոսաները մտնվի սանում են դեղի լուսնական Արարատ լեռը:

Այսօր Երևանը աշխարհին ներկայանում է որդես հայոց լուսնականության և ազգային ինֆնության խորհրդանիշներից մեկը:

Սարգսադաշի հերոսամարշի 100-ամյակ

Թեևս՝ Հայաստանի դասնություն

Դիմենս՝ Սարգսադաշի հերոսամարշին նվիրված հուշահամալիրի զանգաճարակը՝
Ճակասամարշի փառեզի համադասկերին:
Դարձերես՝ Սարգսադաշի հերոսամարշին նվիրված հուշահամալիրի ճեմնուղոց հասված՝
արծվի ֆանդակային դասկերով:

Էսփղների հեղինակն է Հարություն Սամուելյանը:
Հասվել է Լիսվայի դրամահասարանում:

Անվանական արժեքը	1000 դրամ
Մետաղբ/հարգը	արժաք 925 ^o
Քաշը	33,6 գ
Տրամագիծը	40,0 մմ
Որակը	դրուֆ
Դրամաշուրթը	ասամնավոր
Քանակը	500 հաս

Սարգսյանի հերոսամարտը սեղի է ունեցել 1918 թ. մայիսի 21-29: Արևելյան Հայաստան ներխուժած թուրքական զորաբանակի դեմ հաղթանակը նվաճվեց հայ հրամանասարների (Թովմաս Նազարբեկյան, Մովսես Սիլիկյան, Արամ Մանուկյան, Դանիել և Պողոս Բեկ-Փիլոմյաններ, այլ) հմուտ ղեկավարությամբ գործող հայկական կանոնավոր զորամասերի և աշխարհագրայինների հերոսական զոհաբերության արդյունքում:

Սարգսյանի ճակատամարտում լավագույնս դրսևորվեցին հայոց ռազմական ավանդույթները: Ճակատամարտին մասնակցեցին հայ ժողովրդի բոլոր խավերի ներկայացուցիչները՝ գյուղացիներ, մշակորականներ, հոգևորականներ, արհեստավորներ:

Սարգսյանի ճակատամարտը հայ ժողովրդի անկախության համար զոհաբերության փայլուն էջերից է: Հաղթանակի շնորհիվ թուրքական զավթումից փրկվեց Արևելյան

Հայաստանի մի մասը, և հնարավորություն ստեղծվեց վերականգնելու հայկական տեսականությունը. 1918 թ. մայիսի 28-ին՝ բազմամյա ընդմիջումից հետո, հռչակվեց հայոց անկախ տեսականության ծնունդը՝ կազմավորվեց Հայաստանի Հանրապետությունը:

Ի նշանավորումն Սարգսյանի ճակատամարտում սարած հաղթանակի՝ 1968 թ. ճակատամարտի վայրում բացվեց Սարգսյանի հերոսամարտի հուշահամալիրը (Ճարտարապետ՝ Ռ. Իսրայելյան):

2018 թ. ֆուտբոլի աշխարհի առաջնություն

Թեմա՝ Սպորտ

Դիմերես՝ ՀՀ զինանշանը:

Դարձերես՝ 2018 թ. Ռուսաստանի Դաշնությունում անցկացված ֆուտբոլի աշխարհի առաջնության կազմակերպիչ ֆադաֆների ֆառերը և գնդակի դասերը:

Էսիզների հեղինակներն են

MDM (Münzhandels-gesellschaft Deutsche Münze) ընկերության մասնագետները:
Հասվել է «Geiger Edelmetalle» ընկերության դրամահասարանում (Գերմանիա):

Անվանական արժեքը	100 դրամ
Մետաղբ/հարգը	արժաք 925°
Քաշը	20,0 գ
Տրամագիծը	38,6 մմ
Որակը	դրուֆ
Դրամաշուրքը	ասամնավոր
Քանակը	մինչև 5000 հաս

Նուսադրամը նվիրված է 2018 թ. ֆուտբոլի աշխարհի առաջնությանը, որը հյուրընկալող երկիրը Ռուսաստանի Դաճնությունն է:

ՖԻՖԱ-ի մրցաժամերը հաճախ արժանանում են դրամանիշեր թողարկող կազմակերպությունների ուսադրությանը: Միջազգային ճանաչում սսացած ֆուտբոլային իրադարձություններն արսացովում են հուսադրամների թողարկումներում, որոնք մեծ հեսաֆրություն են ներկայացնում ֆուտբոլի երկրադուների և դրամանիշերի հավաֆորդների շրջանում: «2018 թ. ֆուտբոլի աշխարհի առաջնություն» հուսադրամը շարունակում է 1998 թ. (Ֆրանսիա), 2006 թ. (Գերմանիա) և 2014 թ. (Բրազիլիա) ֆուտբոլի աշխարհի առաջնություններին նվիրված Հայաստանի Հանրադեսության արժաքն հուսադրամների շարքը:

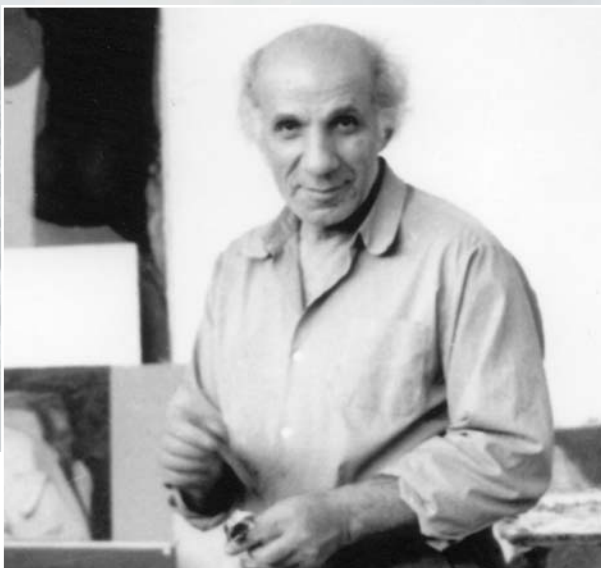
Հովհաննես Զարդարյան

Թեմա՝ Անվանի անհասներ / Կերպարվեստ

Դիմերես՝ Հ. Զարդարյանի «Գարուն» կտավը:
Դարձերես՝ Հ. Զարդարյանի «Զգեստ» կտավից դրվագ:

Էսֆիզների հեղինակն է Վարդան Վարդանյանը:
Հասվել է Լիսվայի դամախասարանում:

Նովհաննես Ջարդարյանը (1918-1992 թթ.) ՀԽՍՀ ժողովրդական նկարիչ է: Ծնվել է Արևմտյան Հայաստանի Կարս ֆաղափում: Սովորել է Թիֆլիսի գեղարվեստի ակադեմիայում, այնուհետև՝ Երևանի գեղարվեստաարդյունաբերական տեխնիկոմում, իսկ 1937-1941 թթ.՝ Լենինգրադի գեղարվեստի ակադեմիայում:

Ջարդարյանի ստեղծագործությունները բազմաժանր են և բազմաբովանդակ: Նկարչի ժառանգական դիմանկարները («Նախաժամի», «Երաժշտական Կոմիտասը») աչքի են ընկնում ազգային վառ գույներով, սիմվոլիկ-այլաբանական կոմպոզիցիաները («Գարուն», «Ձգում») արտահայտում են ազգային վերածննդի գաղափարն ու առաջադիմական նկատմամբ հավատի խորհուրդը, իսկ «Գաղթ» խորագիրը կրող գեղանկարչական ու գրաֆիկական աշխատանքների շարքը վերացական լուծումներով իրադրությունի մղանքներն արտահայտում են օրհնականությամբ:

Անվանական արժեքը	100 դրամ
Մետաղբ/հարգը	արձաք 925 ⁰
Չափը	28,0 x 40,0 մմ
Քաշը	28,28 գ
Որակը	լավագլած
Դրամաշուրքը	հարթ
Քանակը	500 հատ

Ջարդարյանի աշխատանքները ներկայացվել են միջազգային հեղինակավոր ցուցահանդեսներում և այժմ ժառանգվում են Հայաստանի ազգային թանկարանում, Մոսկվայի Տրետյակովյան թանկարանում, այլ հանրահայտ թանկարաններում ու մասնավոր հավաքածուներում:

ԱՇԽԱՐՀԻ ԿԵՐԱՄԻԿԱՆ

Թեմա՝ Բնություն / Շրջակա միջավայր

Շարժը բաղկացած է «Հայկական կերամիկա», «Ռուսական կերամիկա», «Իրանական կերամիկա», «Չինական կերամիկա», «Հունական կերամիկա» հուշադրամներից:

Դիմերես՝ ՀՀ զինանշանը և ազգային զարդանախեր:

Էսիզների հեղինակն է Հարություն Սամուելյանը:
Հասվել է Լեհաստանի դրամահասարանում:

Անվանական արժեքը	1000 դրամ
Մեծադր/հարզը	արձաք 925°
Քաշը	31,1 գ
Չափը	40,0 x 40,0 մմ
Որակը	դրուֆ
Դրամաւորը	ասամնավոր
Տղաւանակը	մինչև 1500 հաս յուրաւանչյուր տեսակից

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԲԱՆԿ

Հայկական կերամիկա

Հայկական լեռնաշխարհում հայտնաբերված կավե հնագույն իրերը վերաբերում են Ք.ա. 7-րդ հազարամյակին: Կավագործության զարգացման հետ մեկտեղ առաջացել է նաև քրձակավե և գունազարդ խեցեղենը: Միջնադարում հայկական խեցեգործության խոշոր կենտրոններ էին Հայաստանի մայրաքաղաքներ Դվինը և Անին, որտեղ հայ վարդեսները դասրասում էին գոսեզարդ կարասներ և ջնարակած հախճաղակի: 15-րդ դարից հայկական կերամիկայի արտադրությամբ հայտնի էր դասմական Հայաստանի Քյոթահիա (Կուսինա) բնակավայրը: Քյոթահիայի հայ խեցեգործները մեծ ավանդ են ունեցել սարածաւազանի խեցեգործության զարգացման գործում. նրանց արտադրանքը զարդարել է բազմաթիվ եկեղեցիներ և շինություններ, արտահանվել եվրոպական երկրներ:

Քյոթահիայի հայկական կերամիկայի նմուշներից է 18-րդ դ. I կեսին դասրասված կավե խնկամանը՝ Սբ Ասվաճաճնին նվիրված հայերեն գրությամբ և խաչի դասկերներով: Խնկամանը դասվում է Յինգինասիի արվեստի թանգարանում (Օհայո նահանգ, ԱՄՆ):

Դարձերես՝ կավե խնկամանը հայկական զարդանախի համադասկերին:

Տղաւանակը՝ մինչև 2000 հաս:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԲԱՆԿ

Ռուսական կերամիկա

Ռուսական կերամիկայի արտադրության խոշոր կենտրոն է Ելիզավետա I կայսրուհու հրահանգով 1744 թ. Ս. Պետերբուրգում հիմնված Ճենադակալու կայսերական գործարանը: Ռուս գիսնական Դ. Վինոգրադովի գլխավորությամբ գործարանում կարողացան մշակել Ճենադակալու ստացման սեփական բանաձևը՝ օգտագործելով տեղական կավի առանձնահատկությունները:

Ռուսական Ճենադակալու նմուշներից է 19-րդ դարի սկզբին ֆանդակագործ Ս. Պիմենովի նախագծով տպահաստված ռուս սառնեցման ոսկեգոծ անոթը՝ ջնարակված և նկարազարդված Պետերբուրգի բազմադույն բնադասկերով:

Ա ն ո թ ը
« Ռ ո ռ ի ս ա -
կ ա ն » կոչվող
սղառքի կազմում կոմս Գուրյովի կողմից նվիրաբերվել է Ալեքսանդր I կայսրին՝ ի նշանավորումն Նադոլեոն Բոնապարտի զորքերի նկատմամբ տարած հաղթանակի և հետագայում ստացել «Գուրյովյան» անվանումը:

Անոթը տախիում է Ճենադակալու կայսերական գործարանի քանդադրանում (Էմիսսաժի բաժանմունք, ՌԴ):

Դարձերես՝ ռուս սառնեցման անոթը ռուսական զարդանախի համադասկերին:

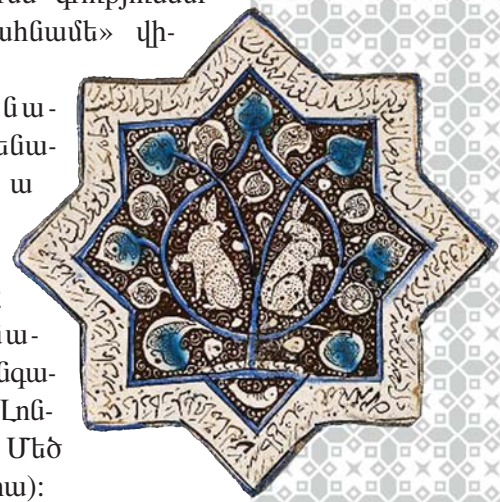
Դարձերես՝ ռուս սառնեցման անոթը ռուսական զարդանախի համադասկերին:

Իրանական կերամիկա

Իրանական խեցեգործության զարգացմանը մեծադեպ բնորոշ է եղել ֆանդակագործության, գեղանկարչության և ճարտարապետության ավանդույթների միահյուսումը: Իրանական կերամիկայի արտադրության կենտրոններից է Քաշան բնակավայրը, որը հայտնի է դարձել խեցեղենի տպահաստման նորարարական եղանակների ստեղծման շնորհիվ: Քաշանը առանձնանում է ջնարակված կավի կրկնակի թրծման հատուկ բանաձևի մշակմամբ: Այդ եղանակով տպահաստված կերամիկական սալիկները մեծ տարածում են գտել 13-14-րդ դդ.:

Իրանական կերամիկայի նմուշներից է 13-րդ դարի կեսին տպահաստված Ճենադակալու սալիկը, որը ներկայացնում է իրանական մշակույթին հատուկ ութանկյուն աստղի կենտրոնում կենաց ծառի և բծավոր նադասակների տպակերտերով: Սալիկի եզրերին տպակերտերն զրույթուններ են՝ «Շահնամե» վիդերից:

Իրանական Ճենադակալու սալիկը տախիում է Բրիտանական քանդարանում (Լոնդոն, Մեծ Բրիտանիա):

Դարձերես՝ Ճենադակալու սալիկը իրանական զարդանախի համադասկերին:

Զինական կերամիկա

Խեցեգործության հազարամյակների ժամանակի վկայությունը չինական կերամիկայի հարուստ մեծությունն է: Չինաստանում հայտնաբերված կավեղեն հնագույն առարկաների ձևերը և գույները ասիականաբար հարստացան նրբագեղ ուրվագծերով և երանգներով, իսկ սեղական կավի մեծաման սեխնոլոգիաների զարգացման արդյունքում ի հայտ եկան ձենադակյա բազմաթիվ առարկաներ:

Ճենադակու խոնր
կենսոն է Զինաս-
սանի Յգյանսի
ն ա հ ա ն գ ի
Յգինդեճեն
բնակավայ-
րը, որն իր
ա ն ու ն ը
սացել է կե-
րամիկական
արտադրանքի
վրա մակեղված
«դասրասված է

Յգիւնդէ կայսեր կառավարման ժամանակ» արտահայտութիւնից: Կառուցված լինելով կավաբեր հողի վրա՝ Յգիւնդէճէնը զարգացրել է ճէնադակու արտադրութիւնը, ինչի համար էլ կոչվել է Զինասանի «ճէնադակայա մայրաքաղաք»:

Յգլինդեձենի ձենադակու նմուցներից է Յին հարսության օրն դասաւսւլաձ ախեսն՝ ջնարակ-վաձ և կոբայոյլ ներկվաձ վիւամի դասկերոյլ:

Ճենադակյա ափսեն դահվում է Սինայան թանգարանում (Հենան նահանգ, Չինաստան):

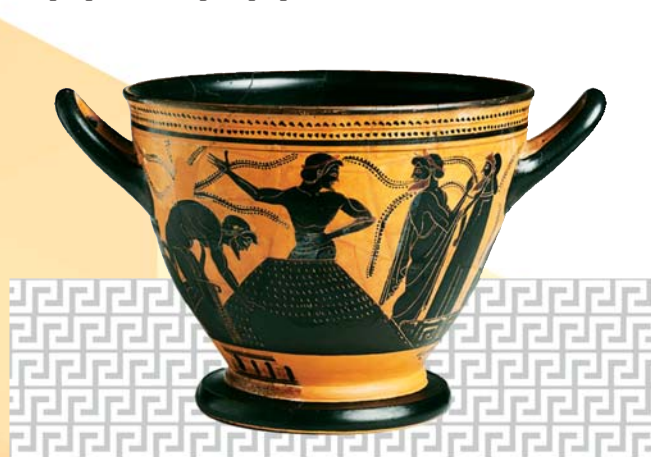
Հոնական կերամիկա

Հին Հունաստանի դեկորատիվ-կիրառական արվեստում կերամիկան բացառիկ տեղ է գրավում: Այն բնորոշվում է կավեղեն անոթների բազմաստիճանական ճակերի ներդաշնակությամբ:

Անհիկ աեխարհում հունական խեցեգործության նեանակալի կեներներեից մեկը Ասսիկայի երջանն էր։ Ք.ա. 6-րդ դարեից սկսած՝ Աթենքի վարդեսները կասարելագործում էին խեցեղենի սսացման մինչ այդ հայսնի կորնթոսյան եղանակները՝ սեղծելով ասսիկական կերամիկայի ինմնասիղո նմուեներ։ Կորնթոսյան կերամիկայի դեղնավուն երանգները աասիճանաբար փոխարինվեցին կարմիր գույներով՝ առավել արսահայսի դարճներով սևագիծ ղասկերներ։

Հին հունական կերամիկայի նմուշներից է Ք.ա. 6-րդ դարում դասնասված սկիֆոսը, որը եզակի է նկարագարյման քեմայով: Անոթի օջազծով դրվագված է խեցեղենի դասնասման գործընթացը: Հունական անոթը ղախվում է Հարվարդի արվեստի թանգարաններից մեկում (Մասաչուսեթս նահանգ, ԱՄՆ):

Դարձերես՝ կավե սկիֆոսը հունական զարդանախշի համադրակերին:

Հայկական գորգ

Թեմա՝ Հայաստանի մշակույթ / Գրականություն, արվեստ

Գիմերեն՝ ՀՀ զինանշանը և Ծաղկախաչ գորգի զարդանախշը, 15-ի դար, Վասպուրական:

Էսֆիզների հեղինակներն են Աննա Խաչատրյանը և Վարդան Վարդանյանը:

Հասվել է Լիսվայի դրամաիստարանում:

Գորգերը հայ ժողովրդի ինֆոնության գունագեղ, անկրկնելի վավերագրերն են՝ նախնիների տղամական հիշողության, գեղարվեստական և ընտանեկան ավանդույթների արգասիքը: Հայաստանի հարուստ և բազմազան բնությունը գորգերին սվել է որակյալ բույր և ներկանյութեր, իսկ հազարամյակների խորհից եկող հայոց տղամությունը սրբազնացրել է խորհրդանշանների և զարդանախշերի անստառ մի համակարգ:

Գորգատասկերների առանձին սարրեր հանդի-
 րում են հայ միջնադարյան մանրանկարչության մեջ.
 բազմաթիվ հայկական ձեռագրեր զարդարված են
 ոճավորված վիշապատասկերներով, խաչագարով,
 ծաղկած խաչով, աստղազարդով, ժողանկյունազար-
 դով և այլ հորինվածքներով, որոնք հասկանալի են
 սկյալ ձեռագրերի ստեղծման սարածառչաններին:
 Ուշ միջնադարյան գորգագործության մասին
 տասկերացում են չափս նաև տղամամուկութային
 այլ աղբյուրներ. մասնավորապես խաչքարերը,

Անվանական արժեքը	1000 դրամ
Մետաղը/հարգը	ոսկեգոծ արծաթ 925°/ արծաթ 925°
Քաշը	33,6 գ
Չափը	32,5 x 48,0 մմ
Ուրակը	դրոֆ
Դրամաւորը	հարթ
Տղաբանակը	մինչև 250 հաս յուրաբանչյուր Տեսակից

որոնց եզրագոտիների գեղազարդման ավանդույթներն
 աղերսվում են գորգատասկերներին: Հայկական գոր-
 գերում օգտագործված նախշերն ու հորինվածքները
 լավագույնս արտահայտված են նաև հայկական կի-
 րառական արվեստի այլ ոլորտներում՝ ճարտարապետ-
 րություն, ասեղնագործություն, սարագ և այլն:

Հայկական գորգերը տառապանքում են աշխարհի
 սարքեր երկրների թանգարաններում և մասնավոր հա-
 վաբանություններում:

Շարքը բաղկացած է «Վիշապագորգ»,
 «Խաչխորան գորգ», «Մեղվաբուն գորգ»,
 «Արծվագորգ», «Վահանակի գորգ»,
 «Խորանագորգ», «Պռուցաբեր գորգ», «Արևագորգ»,
 «Որոտան գորգ», «Կենաց ծառ գորգ»
 հուշադրամներից:

Վիճադագորգ

Գորգի հորինվածքում առանցքայինը վիճադի ոճավորված երկրաչափական նշանն է՝ կազմված սիմետրիկ S-անման լուսանկարներից: Հակընդդեմ լուսանկարված գույգ վիճադները արտերկրում են մուգ և բաց գույներով, իսկ նրանց միջև կենաց ծառն է՝ հարդարված կենդանի ելուսներով: Բուսածաղկային լուսանկարները միավորված են անկյուններ կազմող ժաղապներով:

Գորգի եզրագոտին հարդարված է բուսածաղկային և երկրաչափական լուսանկարներով:

17-րդ դարում Արցախում գործված Վիճադագորգը լուսանկարվում է Հայաստանի լուսանկարային քանդակարանում (ՀՊԹ հավաքածու N 11699-10):

Դարձերես՝ Վիճադագորգը, 17-րդ դար, Արցախ:

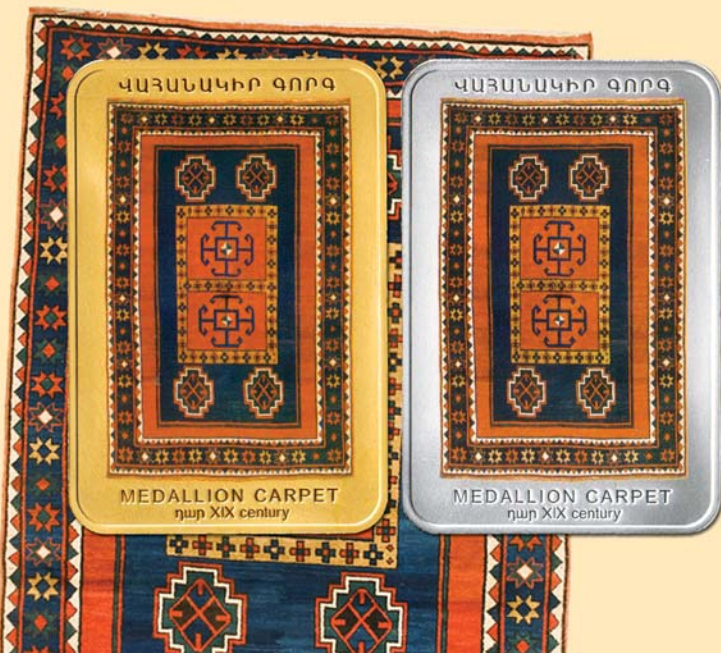
Վահանակի գորգ

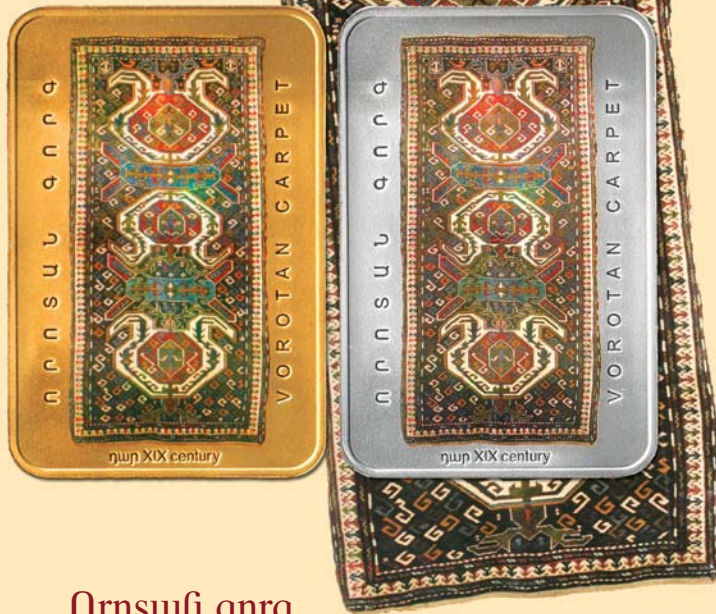
Վահանակի գորգերը հայկական գորգարվեստում ունեն բացառիկ տեղ՝ լայն տարածման, հնասիրտության, անհատիկ արտերկարների շնորհիվ: Երկրաչափական ոճով զարդարված գորգալուսանկարների շարքում կարելի է տեսնել կենդանի, զինանշանային հորինվածքով, բազմանիս և այլ տեսակի վահաններ:

Գորգի այս տեսակի գեղարվեստական արտահայտամիջոցներից է կառուցակազմային գունաշարը, իսկ հիմնական զարդանախերը խաչազարդների շրջալուսանկարված կենտրոնական վահաններ են, որոնք վերևից և ներքևից լուսանկարվում են գույգ վահաններով: Գորգի եզրագոտին աչքի է ընկնում աստղազարդ լուսանկարների՝ իրար հաջորդող գունային երանգներով:

19-րդ դարում Տավուսում գործված Վահանակի գորգը լուսանկարվում է Հայաստանի լուսանկարային քանդակարանում (ՀՊԹ հավաքածու N 11):

Դարձերես՝ Վահանակի գորգը, 19-րդ դար, Տավուս:

Որոսան գորգ

Գորգը հայտնի է Սյունիքի համանուն գյուղի անունով, որի շրջակայքը գորգագործության հայտնի կենտրոններից է: Գորգի երկայնքով երեք ուղղված զարդաներ են՝ վիճադադասկերների որոշակի սարերով, իսկ գորգադասը հագեցված է կեռազարդ մանրանախերով: Սլաֆանման խոյանախերի շրջափակված գորգերիզը շեղում է կենտրոնական զարդանկարի առաստիվաբանական նշանակությունը:

Գորգը գործված է հայկական հին և միջնադարյան կերպարվեստի բնորոշ հագեցած գույներով:

19-րդ դարի կեսերին Սյունիքում գործված Որոսան գորգը պահպանվում է Հայաստանի ժառանգության քանդադանում (ՀՊԹ հավաքածու N 9009):

Դարձերես՝ Որոսան գորգը, 19-րդ դար, Սյունիք:

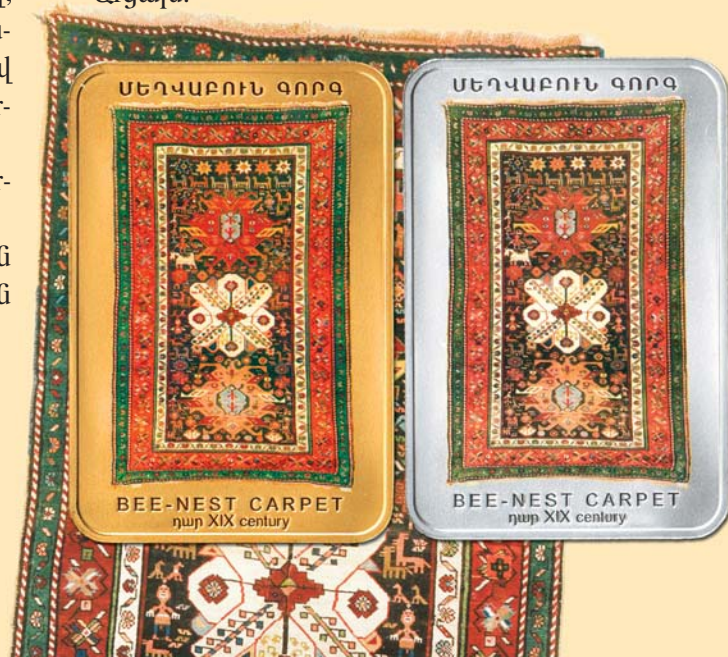
Մեղվաբուն գորգ

Գորգի երկգները զարդարված են մեղուների ուղղված խոշոր ժառանգներով, իսկ կենտրոնում կյանքի, արգասավորության խորհուրդն արտահայտող վահանի ժառանգներն է, որի խաչաձև ճյուղերը հարդարված են ծաղիկներով:

Գորգի դասը ներկայացնում է մանրանախերի շեղ շեղականի: Գորգագործուհու անսխառ երևակայությամբ, գունային մեծ ճաշակով կերված հեծյալները, մարդիկ, թռչունները և կենդանիները գորգին հաղորդում են տոնական տրամադրություն: Գորգի զարդանախերը հայերի տոնածիսական հարուստ կյանքի և մեղվաբուծության զարգացած մշակույթի վկայությունն են:

19-րդ դարի վերջին Արցախում գործված Մեղվաբուն գորգը պահպանվում է Հայաստանի ժառանգության քանդադանում (ՀՊԹ հավաքածու N 7738):

Դարձերես՝ Մեղվաբուն գորգը, 19-րդ դարի վերջ, Արցախ:

Արծվագորգ

Գորգը հայսնի է նաև Արցախի Ջրաբերդ գյուղի անվանումով, որի շրջակայքը գորգագործության հայսնի կենտրոններից է:

Կենտրոնական մեծադիր վահանը խաչաձև է և գորգի այլ զարդանախերի հետ միահյուսվում է թեփ ժաղապեններով: Գորգի երիզները զարդարված են արծվագլուխ ավառ ունեցող լայն աղեղներով, որոնց ներսում կեռազարդ շիվեր են: Աղեղներին ներքևի կողմից հարում է գույնզգույն կոր լեզվակների շարք: Աղեղների ներսում կիսասլավոն վահաններ են՝ խաչազարդ լեզվակներով:

Հորինվածքային հասկանիքներով այս գորգի զարդանկարը խաչքարերի ազդեցությունն առավել կրած օրինակներից է:

19-րդ դարի վերջին գործված Ջրաբերդ արծվագորգը պահպանվում է Հայաստանի լեռնային թանգարանում (ՀՊԹ հավաքածու N 9023):

Դարձերես՝ Ջրաբերդ արծվագորգը, 19-րդ դարի վերջ, Արցախ:

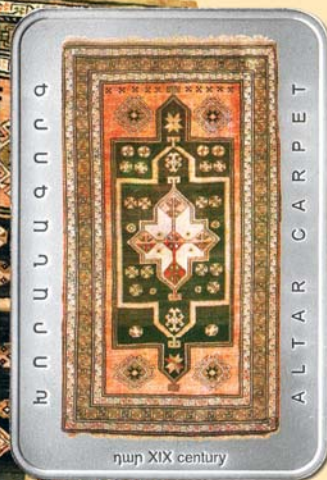
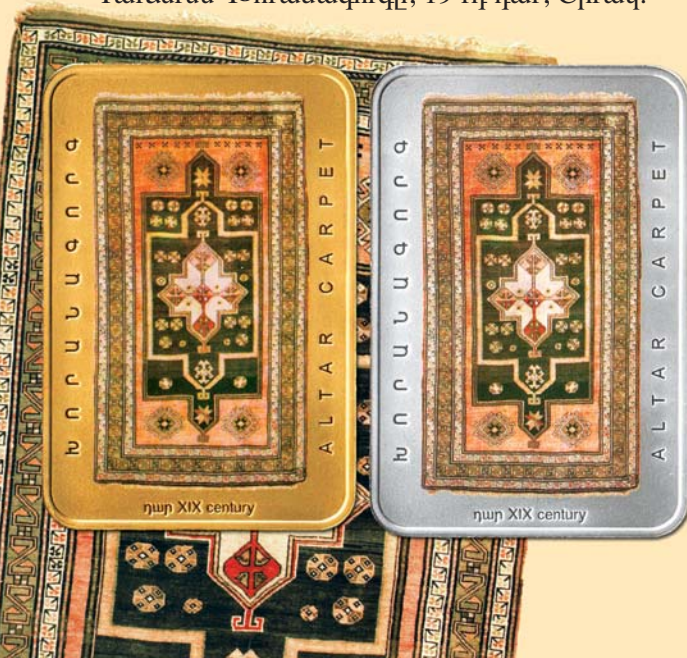
Խորանագորգ

Հայկական գորգերի հնագույն տիպերը, այդ թվում նաև խորանագորգերը, մեծ ազդեցություն են գործել համաեվրոպային գորգարվեստի վրա:

Այս գորգը աչքի է ընկնում հրաշալի գունային լուծումներով. դեղնավուն գույնի վրա մուգ խորանը հիանալի ֆոն է ներքին զարդանախերի համար: Գորգի վահանը կառուցված է, մեծադիր, ընդգծված է դրա կաղը ճարտարապետական ակունքների հետ: Խորանաձև վահանի կենտրոնում խաչի լեզվակներն են՝ շրջադասված զննաձև, աստղային և կեռազարդ նախերով: Գորգի երիզները հարդարված են կեռազարդ փոփ վահաններով: Եզրագոյնի հարուստ է խաչքարերի փորագրագործերին բնորոշ երկրաչափական մանրանախերով:

19-րդ դարում Ծիրակում գործված Խորանագորգը պահպանվում է Հայաստանի լեռնային թանգարանում (ՀՊԹ հավաքածու N 11494):

Դարձերես՝ Խորանագորգը, 19-րդ դար, Ծիրակ:

Խաչխորան գորգ

Այս գորգին բնորոշ է հիմնական և երկրորդական զարդանախշերի միահյուսված դասկերումը: Կենտրոնական վահանը առնված է մոնումենտալ, ճարտարադեզական ոճի խաչի մեջ: Խաչից ելնում են կեռաժառերով զարդարված քներ, որով էլ այս գորգերը միավորվում են մի խմբում:

Խաչխորան գորգերի բազմաթիվ սարքերակներում զգալի է ֆիսունեական արվեստի ազդեցությունը. վահանն ունի կենտրոնագմբեթ խաչաձև եկեղեցու հասակագծի տեսք, իսկ վերևից և ներքևից արծվակերտ աղեղների վերածված խորանները կիսված են ոճավորված շիվերով:

19-րդ դարի վերջին Սյունիքում գործված Խաչա-
րան գորգը պահպանվում է Հայաստանի պատմու-
թյան թանգարանում (ՀՊԹ հավաքածու N 10549):

Դարձերես՝ Խաչխոսան գորգը, 19-րդ դարի վերջ,
Սյունիք:

Կենաց ծառ գորգ

Այս գորգի բազմաթիվ սարքերակներ կան, որոնք հիմնականում ներկայացվում են ողջ գորգադաշտը ծածկող վահանների կանոնավոր շարքի տեսքով:

Գորգադաճքը ձևավորված է նախազարդ քեֆ շերտերի համադրմամբ, կենտրոնում շեղանկյուն վահաններ են, որոնց ներսում կենաց ծառն է՝ զարդարված բողբոջներով և ոճավորված ղոտողներով, իսկ վահանները եզրագծող տարադաս ժաղավեճը դարձնակյուն է խաչազարդ մանրանախեր: Դեղի կենտրոն է ձգվում գորգի երկայնքով տասկերված բողբոջների շարքը, որոնք ունեն կենդանակերտ վերջավորություն:

Չարդագոսին ունի խաչաբերին հասուկ շղթա-
յաձև, օղախյուս կառուցվածք:

19-րդ դարի վերջին Արցախում գործված Կենաց ծառ գորգը պահպանվում է Հայաստանի մասնության թանգարանում (ՀՊԹ հավաքածու N 11601-2):

Դարձերես՝ Կենաց ծառ գորգը, 19-րդ դարի վերջ,
Արգախ:

Արևագորգ

Գորգի դաշերը հարդարված է խաչաձև վահաններից կազմված շառավիղով: Արևի ծաղկաձև խորհրդանշաններով կազմված ութանկյուն վահաններից առանձնանում է ճառագայթող կենտրոնական վահանը: Մուգ ֆոնն ավելի կենդանի և վառվորուն է դարձնում թռչուններով և ծաղիկներով կազմված զարդանախեր: Այս գորգին բնորոշ են մեկը մյուսից ծագող մանրանախերի հարուստ ընճրանին, թավ, հյութեղ կառուցվածքը:

Գորգի հարուստ հարդարանքը գորգագործ վարդեսի անսղառ երևակայության աղագույցն է:

18-19-րդ դարերում Արցախում գործված Արևագորգը դասակարգվում է Հայաստանի դասնության թանգարանում (ՀՊԹ հավաքածու N 9952):

Դարձերես՝ Արևագորգը, 18-19-րդ դարեր, Արցախ:

Պոռաբերդ գորգ

Գորգը հայտնի է Սյունիքի համանուն ամրոցի անունով, որի շրջակայքը գորգագործության հայտնի կենտրոններից է:

Գորգի հորինվածքի հիմքում հազեցած գունաշարով բազմանիս երեք վահաններ են: Վահանների կենտրոնում արծվագորգերի ճառագայթող նախերին աղերսվող խաչազարդեր են:

Այս գորգի գեղարվեստական արտահայտչամիջոցներից են կավագույն գունաշարը, զարդագոյն մանրանախ ռիթմիկ կառուցվածքը, որի սարերն առնչվում են խեցեգործական արվեստի ավանդույթներին:

19-րդ դարի վերջին Վայոց ձորում գործված Պոռաբերդ գորգը դասակարգվում է Հայաստանի դասնության թանգարանում (ՀՊԹ հավաքածու N 10693):

Դարձերես՝ Պոռաբերդ գորգը, 19-րդ դարի վերջ, Վայոց ձոր:

Հայաստանի Հանրապետության հուշադրամների տարբեր և թողարկման տարեթվերը

(1994 - 2018)

ՀԱՅՈՑ ՊԵՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Պետականության դասնություն

Արցախ	(արժաթ, 1994 թ.)
Ազգային ժողովի ընմի	(արժաթ, 1995 թ.)
Արևաշենյան թագավորություն	(արժաթ, 1995 թ.)
Արևակունյաց թագավորություն	(արժաթ, 1995 թ.)
Բագրատունյաց թագավորություն	(արժաթ, 1995 թ.)
Կիլիկյան թագավորություն	(արժաթ, 1995 թ.)
Հայաստանի Հանրապետության 10-ամյակ (1991-2001)	(արժաթ, 2001 թ.)
Հայաստանի Հանրապետության 15-ամյակ (1991-2006)	(արժաթ, 2006 թ.)
Հայաստանի Հանրապետության 20-ամյակ (1991-2011)	(արժաթ, 2011 թ.)
Հայաստանի Հանրապետության 25-ամյակ (1991-2016)	(արժաթ, 2016 թ.)
Հայաստանի Հանրապետության 25-ամյակ/շուս. (արժաթ, 2016 թ.) (1991-2016)	
Հայաստանի առաջին Հանրապետության 100-ամյակ (1918-2018)	(արժաթ, 2018 թ.)

Հայաստանի զինված ուժեր

Հայաստանի զինված ուժեր	(նսկի/արժաթ, 2005 թ.)
Հայոց բանակի կազմավորման 15-ամյակ	(նսկի, 2007 թ.)
Ծուծիի ազատագրման 15-ամյակ	(նսկի, 2007 թ.)
Հայոց բանակի կազմավորման 20-ամյակ	(նսկի/արժաթ, 2012 թ.)
Ծուծիի ազատագրման 20-ամյակ	(նսկի, 2012 թ.)
Հայոց բանակի կազմավորման 25-ամյակ	(նսկի/արժաթ, 2017 թ.)
Ծուծիի ազատագրման 25-ամյակ	(նսկի, 2017 թ.)

Հայ գորավարներ

Մարալ Բաղրամյան-100	(արժաթ, 1997 թ.)
Գարեգին Նժդեհ	(նսկեզոծ արժաթ / արժաթ, 2001 թ.)
Մարալ Բաբաջանյան-100	(արժաթ, 2006 թ.)
Անդրանիկ Օզանյան-150	(արժաթ, 2015 թ.)
Վարդան Մամիկոնյան-1625	(նսկի, 2016 թ.)
Վարդան Մամիկոնյան	(նսկի, 2016 թ.)

Հայկական դրամներ

Ճախարակ	(արժաթ, 1994 թ.)
Ազգային դրամի 5 սարին	(արժաթ, 1998 թ.)
Ազգային դրամի 15 սարին	(արժաթ, 2008 թ.)
Ազգային դրամի 20 սարին	(արժաթ, 2013 թ.)
Ազգային դրամի 25 սարին	(արժաթ, 2018 թ.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԵՎ ՄԻջԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՆՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

ՄԱԿ-50	(արժաթ, 1995 թ.)
Հայաստան-Սփյուռք համաժողով	(արժաթ, 1999 թ.)
Նոր հազարամյակ	(արժաթ, 2000 թ.)
Հայաստանը Եվրախորհրդի անդամ	(արժաթ, 2001 թ.)
Միջազգային բևեռային սարի	(արժաթ, 2006 թ.)
Վիեննայի Մխիթարյան միաբանության հիմնադրման 200-ամյակ	(արժաթ, 2011 թ.)
Հավաքական անվանագրության մասին ղայմանագիր և ղայմանագրի կազմակերպություն	(արժաթ, 2012 թ.)
Եվրասիական ճնշասական միություն	(արժաթ, 2015 թ.)
Վենետիկի Մխիթարյան միաբանության հիմնադրման 300-ամյակ	(արժաթ, 2017 թ.)
ՀԱՊ-25 և ՀԱՊԿ-15	(արժաթ, 2017 թ.)
Հայաստան ԱՄՀ/ՀԲ անդամակցության հոբելյան	(արժաթ, 2017 թ.)

ԱՆՎԱՆԻ ԱՆՀԱՏՆԵՐ

Գրականություն

Պուշկին-200	(արժաթ, 1999 թ.)
Վիլյամ Սարյան-100	(նսկի, 2008 թ.)
Խաչատուր Աբովյան-200	(նսկի, 2009 թ.)
Բաֆֆի-175	(նսկի, 2010 թ.)
Վահան Տերյան-125	(նսկի, 2010 թ.)
Միսաք Մեծարեց-125	(նսկի, 2011 թ.)
Հովհաննես Ծիրազ-100	(նսկի, 2014 թ.)

Կերպարվեստ

Արշիլ Գորկի-100	(նսկի, 2004 թ.)
Մարտիրոս Սարյան-125	(նսկի, 2005 թ.)
Հակոբ Գյուրջյան-125	(նսկի, 2006 թ.)
Ժան Գառզու-100	(նսկի, 2007 թ.)
Վարդգես Սուրենյանց-150	(արժաթ, 2010 թ.)
Թորոս Ռոսլին-800	(նսկի, 2011 թ.)
Ստեփան Աղաջանյան-150	(արժաթ, 2013 թ.)
Արա Բեհարյան-100	(արժաթ, 2013 թ.)
Էդուարդ Իսաբեկյան-100	(արժաթ, 2014 թ.)
Փանոս Թերլեմեզյան-150	(արժաթ, 2015 թ.)
Արսակ Ֆեթվաձյան-150	(արժաթ, 2016 թ.)
Ալեքսանդր Բաժբեյով-Մելիքյան-125	(արժաթ, 2016 թ.)
Հովհաննես Այվազովսկի-200	(նսկի, 2017 թ.)
Հովհաննես Զարդարյան-100	(արժաթ, 2018 թ.)

Երաժշտություն

Արամ Խաչատրյան-100	(նսկի/արձաք, 2002 թ.)
Սայաթ-Նովա-300	(նսկի, 2012 թ.)

Գիտություն

Անանիա Շիրակացի-1400	(արձաք, 2005 թ.)
Արսեն Միկոյան-100	(արձաք, 2005 թ.)
Վիկտոր Համբարձումյան-100	(արձաք, 2008 թ.)
Մովսես Խորենացի-1600	(արձաք, 2010 թ.)
Լեո-150	(արձաք, 2010 թ.)
Հովսեփ Օրբելի-125	(արձաք, 2012 թ.)
Բենիամին Մարգարյան-100	(արձաք, 2013 թ.)
Ոսկան Երևանցի-400	(արձաք, 2014 թ.)

Կինո, թատրոն, կրկես

Լեոնիդ Ենգիբարյան-75	(արձաք, 2010 թ.)
Վահրամ Փափազյան-125	(նսկի, 2013 թ.)
Համո Բեկնազարյան-125	(արձաք, 2017 թ.)

Սպորտ

Տիգրան Պետրոսյան-70	(արձաք, 1999 թ.)
---------------------	------------------

Հասարակական և ֆաղափական գործիչներ

Ալեքսանդր Մանթալան-175	(նսկի, 2017 թ.)
------------------------	-----------------

ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՀՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐ

Սարգսրադաս	(արձաք, 1994 թ.)
Սասունցի Դավիթ	(արձաք, 1994 թ.)
Գառնի	(արձաք, 1994 թ.)
Սր Էջմիածին	(նսկի/արձաք, 1998 թ.)
Անի	(նսկի/արձաք, 1998 թ.)
Հաղոթաս	(արձաք, 1998 թ.)
Աղթամար	(նսկի/արձաք, 1999 թ.)
Գանձասարի վանք	(արձաք, 2004 թ.)
Հայկական վանքեր և եկեղեցիներ	
Սր Էջմիածնի Մայր սաճար,	
Նորավանք, Գնդեվանք, Սանահինի վանք,	
Գոռավանք, Կեչառիսի վանք	(արձաք, 2012 թ.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄՇԱԿՈՒՅԹ

Գիտություն, կրթություն

Մաեսնադարանի հիմնադրման 50-ամյակ	(արձաք, 2007 թ.)
Մխիթար Գոչի «Գիրք Դասասանի» 825-ամյակ	(արձաք, 2009 թ.)
Գլաձորի համալսարանի 725-ամյակ	(արձաք, 2009 թ.)
Լազարյան ձեռնարանի հիմնադրման 200-ամյակ	(արձաք, 2015 թ.)

Գրականություն, արվեստ

Հայոց գրերի գյուտի 1600-ամյակ	(նսկի, 2002 թ.)
«Մաշյան ողբերգության» լույսի 1000-ամյակ	(արձաք, 2002 թ.)
Սահակ Ա Պարթև	(արձաք, 2005 թ.)
Վռամեաղոտի արվեստ	(արձաք, 2005 թ.)
Կոմիտաս	(նսկի, 2006 թ.)
Հովհաննես Այվազովսկի	(արձաք, 2006 թ.)

Օդերայի և բալետի թատրոնի հիմնադրման 75-ամյակ	(արձաթ, 2008 թ.)
Ջազ	(արձաթ, 2010 թ.)
Թեոդոր Աֆանասովիչ	(արձաթ, 2010 թ.)
Մերգեյ Փարաջանով	(արձաթ, 2012 թ.)
Հայ գրքի տղապրության 500-ամյակ	(արձաթ, 2012 թ.)
Հայկական այբուբենի տառերը, 39 տեսակի (նսկի/արձաթ, 2013 թ.)	
Հայկական գորգ	
Վիշապագորգ, Արևագորգ, Արծվագորգ, Խորանագորգ, Խաչխորան գորգ, Մեղվաբուն գորգ, Կենաց ծառ գորգ, Վահանակի գորգ, Որոտան գորգ, Պռուցաբերող գորգ	(նսկեզոծ արձաթ/արձաթ, 2018 թ.)

Դիզայնություն

Անահիտ	(նսկի, 1997 թ.)
Հայկ Նահապետ	(նսկի, 2007 թ.)

Կրոն

Նոյի վայրէջքը Արարածից	(նսկի, 1999 թ.)
XX դարի հայոց կաթողիկոսներ	(նսկի, 2008 թ.)
Սբ Սարգիս զորավար	(նսկի, 2009 թ.)
Ավետարանի տեսարանները հայ մանրանկարչությունում	
Ավետում, Մոգերի երկրորդությունը, Մոսի Երուսաղեմ, Համբարձում	(արձաթ, 2010 թ.)
Հայաստանի խաչքարերը	
Էջմիածին, Գնդեվանք, Գոռավանք, Կեչառիս, Սանահին, Նորավանք	(արձաթ, 2011 թ.)
Նոյյան տաղան (7,77 / 15,55 / 31,1 գ)	(արձաթ, 2012 թ.)
Էջմիածնի գանձերը	
Սբ Գեղարդ	(արձաթ, 2013 թ.)
Սբ Գրիգոր Լուսավորչի Աջը	(արձաթ, 2014 թ.)

Մրբալույս Մյուռնի կաթաս	(արձաթ, 2014 թ.)
Էջմիածնի սուրբ մասունքները	
Խոսակերպ Սուրբ Նճան	(արձաթ, 2016 թ.)
Սուրբ Հովհաննես Մկրտչի մասունքով խաչ	(արձաթ, 2016 թ.)
Սուրբ Գևորգի մասունքով խաչ	(արձաթ, 2016 թ.)
Նոյյան տաղան (1 / 7,78 / 15,55 / 31,1 գ)	(նսկի, 2017 թ.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

Երկրաբանի 10-ամյա տարեկից	(արձաթ, 1998 թ.)
Տիգրան Մեծ	(նսկի, 1999 թ.)
Տիգրան Մեծ	(նսկի, 2003 թ.)
Պետքանկի 110-ամյակ	(արձաթ, 2003 թ.)
ՀՀ վճռաբեկ դատարանի 10-ամյակ	(նսկի, 2008 թ.)
Աճի-1050	(նսկի, 2011 թ.)
Արաբա-2200	(նսկի, 2011 թ.)
Հայոց ցեղասպանության 100-րդ տարեկից	(արձաթ, 2015 թ.)
ՀՀ սահմանադրական դատարանի 20-ամյակ	(արձաթ, 2015 թ.)
Երևան-2800	(արձաթ, 2018 թ.)
Սարդարապատի հերոսամարտի 100-ամյակ	(արձաթ, 2018 թ.)

ԲՆՈՒԹՅՈՒՆ

Բուսական աշխարհ

Ծիրան	(արձաթ, 1994 թ.)
Հայկական խաղող	(արձաթ, 2007 թ.)
Ծաղիկների գեղեցկությունը	
Գալանտուս Արշուրենկյոյի, Լվաճաղիկ Զանգեզուրի, Արտենի Հայաստանյան, Քրիտմ Աղամի	(արձաթ, 2010-2011 թթ.)
Նուռ	(նսկի, 2011 թ.)

Աժխարհի ամենահին ծառերը

Մխստաճենի սոսի, Հարյուր ձիերի ռազմականների,
Հրեճակի կաղնի, Գեներալ Շերմանի ծառը (արձաթ, 2014 թ.)

Կենդանական աժխարհ

Կովկասյան ջրասամույր (արձաթ, 1997 թ.)

Հայկական որոր (արձաթ, 1998 թ.)

Կովկասի կենդանական աժխարհ

Լայնականջ ոզնի

Անդրկովկասյան գորշ արջ

Կովկասյան անտառակառու

Միջերկրածովային կրիա

Առաջավորասիական ընձառյուծ

Լայնաբիթ բադ

Իժխան

Հայկական իծ

Բեզուարյան այծ

Հայկական մուֆլոն

Անդրկովկասյան սակիդյան կորագլուխ

Կովկասյան քալոսն բվիկ (արձաթ, 2006-2008 թթ.)

Շրջակա միջավայր

Աժխարհի լաբիրինթոսները

Բոսսոնի լաբիրինթոսը (արձաթ, 2016 թ.)

Վաալսի լաբիրինթոսը (արձաթ, 2016 թ.)

Բարսելոնայի լաբիրինթոսը (արձաթ, 2017 թ.)

Մազոնի լաբիրինթոսը (արձաթ, 2017 թ.)

Աժխարհի կերամիկան

Հայկական կերամիկա, Ռուսական կերամիկա, Հունական
կերամիկա, Չինական կերամիկա, Իրանական կերամիկա
(արձաթ, 2018 թ.)

Սղոմ

Շախմատի 32-րդ օլիմպիադա (28,28 / 31,1 գ) (արձաթ, 1996 թ.)

Շախմատի 32-րդ օլիմպիադա (ողիմն-նիկել, 1996 թ.)

XVIII ձմեռային օլիմպիական խաղեր (արձաթ, 1998 թ.)

1998 թ. ֆուտբոլի աժխարհի առաջնություն (արձաթ, 1998 թ.)

Առաջին համահայկական խաղեր (արձաթ, 1999 թ.)

2006 թ. ֆուտբոլի աժխարհի առաջնություն (արձաթ, 2004 թ.)

Շախմատի 37-րդ օլիմպիադա (ոսկի, 2006 թ.)

Ֆուտբոլի արձաններ

Պելե, Էյսերիո, Լև Յաչին,

Ֆրանց Բեկենբաուեր,

Զրիգն Բոնեկ (արձաթ, 2008-2009 թթ.)

Մարիո Կեմոլես, Յոհան Կրոյֆ,

Միշել Պլատինի (արձաթ, 2010-2011 թթ.)

Մենամարտի արվեստ

Զյուրո, Ուոու, Կարասե, Կոլս (արձաթ, 2011-2012 թթ.)

2014 թ. ֆուտբոլի աժխարհի առաջնություն (արձաթ, 2014 թ.)

2018 թ. ֆուտբոլի աժխարհի առաջնություն (արձաթ, 2018 թ.)

Այլ թեմաներ

Կենդանականության նշաններ

Խոյ, Յուլ, Երկվորյակներ, Խեցգեղսին, Առյուծ, Կույս,

Կեռնի, Կարիճ, Աղեղնավոր, Այծեղջյուր, Ջրոս, Ջկներ

(արձաթ, 2007-2008 թթ./ ոսկի, 2008-2009 թթ.)

2019 թվականի Հայաստանի Հանրապետության հուշադրամների թողարկման ծրագիր

Հովհաննես Թումանյան-150

Անվանական արժեքը	10 000 դրամ
Մետաղը և հարգը	ոսկի 900°
Քաշը	8,6 գ
Տրամագիծը	22,0 մմ
Որակը	դրուֆ
Դրամաւորը	ասամնավոր
Տղաբանակը	500 հաս

Կոմիտաս-150

Անվանական արժեքը	1000 դրամ
Մետաղը և հարգը	արծաթ 925°
Քաշը	33,6 գ
Տրամագիծը	40,0 մմ
Որակը	դրուֆ
Դրամաւորը	ասամնավոր
Տղաբանակը	500 հաս

Վարդան Մախոխյան-150

Անվանական արժեքը	100 դրամ
Մետաղը և հարգը	արծաթ 925°
Քաշը	28,28 գ
Զափը	28,0x40,0 մմ
Որակը	լավագված
Դրամաւորը	հարթ
Տղաբանակը	500 հաս

Հայաստանի դասնության քանգարանի 100-ամյակ

Անվանական արժեքը	1000 դրամ
Մետաղը և հարգը	արծաթ 925°
Քաշը	33,6 գ
Տրամագիծը	40,0 մմ
Որակը	դրուֆ
Դրամաւորը	ասամնավոր
Տղաբանակը	500 հաս

Ծովակալ Իսակով-125

Անվանական արժեքը	1000 դրամ
Մետաղը և հարգը	արծաթ 925°
Քաշը	33,6 գ
Տրամագիծը	40,0 մմ
Որակը	դրուֆ
Դրամաւորը	ասամնավոր
Տղաբանակը	500 հաս

Գալուս Գյուլբենկյան-150

Անվանական արժեքը	10 000 դրամ
Մեխաղը և հարզը	ոսկի 900°
Քաշը	8,6 գ
Տրամագիծը	22,0 մմ
Որակը	դրուֆ
Դրամաշուրթը	աճամնավոր
Տղաբանակը	1000 հաւ

ԵՊՀ հիմնադրման 100-ամյակ

Անվանական արժեքը	1000 դրամ
Մեխաղը և հարզը	արծաթ 925°
Քաշը	33,6 գ
Տրամագիծը	40,0 մմ
Որակը	դրուֆ
Դրամաշուրթը	աճամնավոր
Տղաբանակը	500 հաւ

ԵԱՏՄ-5

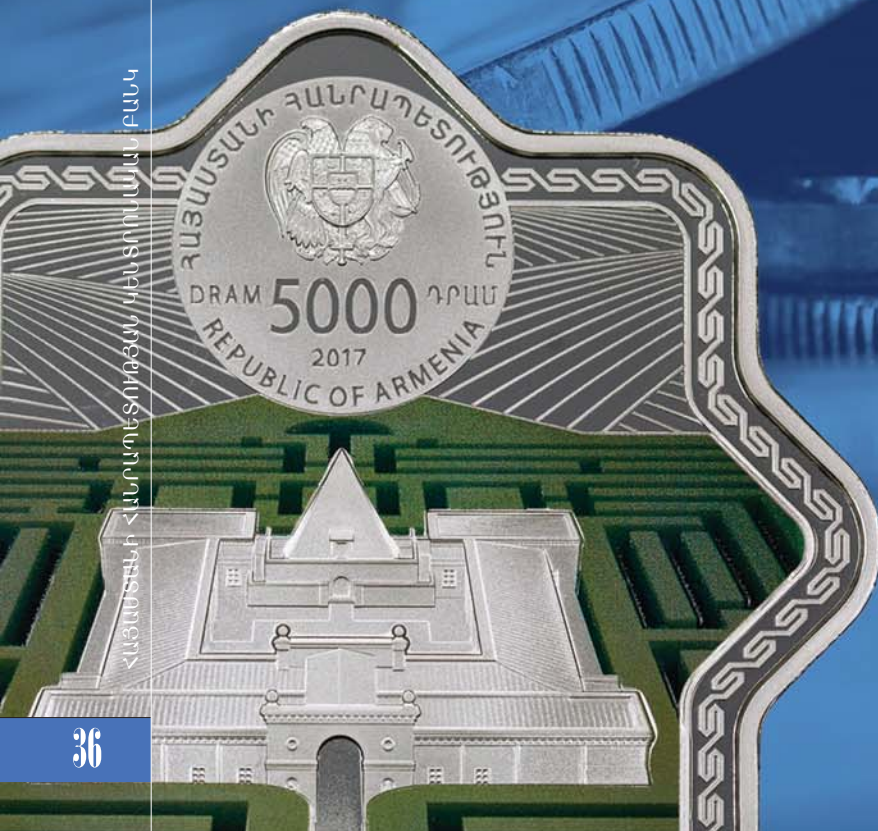
Անվանական արժեքը	1000 դրամ
Մեխաղը և հարզը	արծաթ 925°
Քաշը	33,6 գ
Տրամագիծը	38,61 մմ
Որակը	դրուֆ
Դրամաշուրթը	աճամնավոր
Տղաբանակը	500 հաւ

Կովկասյան ընձառնյութի տարի

Անվանական արժեքը	1000 դրամ
Մեխաղը և հարզը	արծաթ 925°
Քաշը	33,6 գ
Տրամագիծը	40,0 մմ
Որակը	դրուֆ
Դրամաշուրթը	աճամնավոր
Տղաբանակը	700 հաւ

Դրամահասարաններ

Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկը 2018 թվականին համագործակցել է Լիսվալյի դրամահասարանի և Լեհաստանի դրամահասարանի հետ: Բացի «Աժխարհի կերամիկան» արժաթե հուշադրամների շարքից, որոնց թողարկումը իրականացվել է Լեհաստանի դրամահասարանում, մնացած բոլոր հուշադրամները հասվել են Լիսվալյի դրամահասարանում:

Լիսվայի դրամահասարան

Լիսվայի դրամահասարանը լուծարվել է 1990 թ. դեկտեմբերի 10-ին, Վիլնյուսում: Նախնական օրջանում դրամահասարանը հասում էր միայն օրջանառու մեծադրամներ, իսկ 1993 թ-ից սկսել է հասել նաև հուշարժաններ: Լիսվայի դրամահասարանը հիմնականում համագործակցում է այն երկրների կենտրոնական բանկերի հետ, որոնք չունեն իրենց սեփական դրամահասարանը (Հայաստան, Դոմինիկյան Բելառուս, Լատվիա, Էստոնիա և այլն):

ՀՀ կենտրոնական բանկի հետ Լիսվայի դրամահասարանը համագործակցում է 2001 թ-ից: Այստեղ հասվել են ՀՀ կենտրոնական բանկի 2014-2018 թթ. հուշարժանների թողարկման ծրագրերով նախատեսված բազմաթիվ հուշարժաններ, այդ թվում՝ «Հայոց ցեղասպանության 100-րդ տարեկից», «Աժխարհի լաբիրինթոսները», «Ազգային դրամի 25 տարին», «Հայկական գորգ» հուշարժանների շարքը և այլն:

Լեհաստանի դրամահասարան

Լեհաստանի դրամահատարանը առաջին եվրոպական դրամահատարանն է, որի հետ ՀՀ կենտրոնական բանկի համագործակցությունը սկսվել է 1993 թ. և շարունակվում է առ այսօր: 2018 թ. Լեհաստանի դրամահատարանում են հատվել «Աժխարհի կերամիկան» շարքի «Հայկական կերամիկա», «Ռուսական կերամիկա», «Հունական կերամիկա», «Չինական կերամիկա» և «Իրանական կերամիկա» հուշարժանները:

«Ռուսական կերամիկա», «Հունական կերամիկա», «Չինական կերամիկա» և «Իրանական կերամիկա» հուշարժանները:

Ներքին մրցույթ - 2018

2018 թ. ՀՀ կենսրոնական բանկը կազմակերպել է «Տարվա լավագույն արձաթե հուշադրամը» և «Տարվա լավագույն արձաթե հուշադրամների շարքը» անվանակարգերով ներքին մրցույթ: Մրցույթին ներկայացվել են ՀՀ կենսրոնական բանկի կողմից 2018 թ. թողարկված բոլոր հուշադրամները: «Տարվա լավագույն արձաթե հուշադրամը» անվանակարգում ՀՀ կենսրոնական բանկի աշխատակիցները նախադասությունը սվել են «Երևան-2800» հուշադրամին, իսկ «Տարվա լավագույն հուշադրամների շարքը» անվանակարգում՝ «Հայկական գորգ» հուշադրամների շարքին:

«Երևան-2800» հուշադրամի էսքիզների հեղինակն է Վարդան Վարդանյանը:

ՎԱՐԴԱՆ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆԸ մասնագիտությամբ ճարտարապետ է: Հայտնի է որպես ՀՀ նամականիշների և հուշադրամների դիզայներ: Նրա աշխատանքներից «Եվրոդա» նամականիշը 2009 թ. ճանաչվել է լավագույնը 50 եվրոական փոսային օդերաստիների աշխատանքների մրցույթում: Հայ գրքի տպագրության 500-ամյակին նվիրված հուշադրամը 2013 թ. ճանաչվել է լավագույնը իսլավական Վիչենցա ֆադաֆում անցկացված 10-րդ միջազգային մրցույթում:

«Հայկական գորգ» հուշադրամների շարքի էսքիզների հեղինակներն են Աննա Խաչատրյանը և Վարդան Վարդանյանը:

ԱՆՆԱ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆԸ ՀՀ կենսրոնական բանկի աշխատակից է, դրամանիշերի թողարկման մասնագետ, հոգեբանական գիտությունների թեկնածու: Հեղինակ է ազգային խորհրդանշաններին նվիրված մի շարք գիտական աշխատությունների: «Հայաստանի Հանրապետության դրամանիշերը» գրքի և «Հայաստանի Հանրապետության հուշադրամները» տարբերակների համահեղինակ է:

ՀՀ կենսրոնական բանկը Երևանի 2800-րդ սարեդարձին նվիրված միջոցառումների
 Երջանակներում թողարկել է «Երևան-2800» ոսկե և արծաթե հուճամեղախներ:

ԵՐԵՎԱՆ-2800

Դիմերես՝ Երևան քաղաքի զինանշանը՝
 քաղաքի հիմնադրման 2800-րդ սարեդարձի նշումով:

Դարձերես՝ «Էրեբունի» Պատմահնագիտական արգելոց-
 քանդարանի շենքի «Արգիշի արձան և քաղաքի
 հիմնադիրները» մոնումենտալ ֆանդակից հասված
 (գործ՝ Ա. Հարությունյանի)՝ Հ. Ռուսկյանի «Էրեբունի-
 հավերժունի» սեղծագործության համադասկերին:

Շրջագծով՝ հայերեն թարգմանված հասված
 Էրեբունի ամրոցի հիմնադրման մասին
 սեղագիր արձանագրությունից:

Էսիզների հեղինակն է Արամ Ուռուսյանը:
 Հասվել է Լիսվալի դրամահասարանում:

Դիմերես՝ Երևան քաղաքի զինանշանը՝
 քաղաքի հիմնադրման 2800-րդ սարեդարձի նշումով:

Դարձերես՝ Էրեբունի միջնաբերդի հասակագիծը՝
 հիմնադրման Ք.ա. 782 թվականի նշումով:

Էսիզների հեղինակն է Վահե Մուրադյանը:
 Հասվել է Լեհաստանի դրամահասարանում:

Մեսաղը/հարզը	ոսկի 999,9°
Քաճը	10,0 գ
Տրամագիծը	26,0 մմ
Որակը	դրուֆ
Եզրաճուրթը	ասամնավոր
Տղաֆանակը	110 հաս

Մեսաղը/հարզը	արծաթ 925°
Քաճը	17,5 գ
Տրամագիծը	32,0 մմ
Որակը	դրուֆ
Եզրաճուրթը	ասամնավոր
Տղաֆանակը	1000 հաս

Բովանդակություն

Ուղերձ		2
Հուլիսի 2018		4
Հայոց ժողովրդականություն	Հայաստանի առաջին Հանրապետության 100-ամյակ	6
Հայոց ժողովրդականություն	Ազգային դրամի 25 տարին	8
Հայաստանի ժողովրդականություն	Երևան - 2800	10
Հայաստանի ժողովրդականություն	Սարգսյանի հերոսամարտի 100-ամյակ	12
Մոտոր	2018 թ. ֆուտբոլի աշխարհի առաջնություն	14
Անվանի անհատներ	Հովհաննես Զարգարյան	16
Բնություն	Աշխարհի կերամիկան	18
Հայաստանի մշակույթ	Հայկական գորգ	22
Հայաստանի Հանրապետության հուլիսի 2018		
Երկրի և թողարկման տարեթվերը (1994-2018)		29
2019 թ. Հայաստանի Հանրապետության հուլիսի 2018		34
Դրամահասարակություն		36
Ներքին մրցույթ - 2018		38
ԵՐԵՎԱՆ-2800		39

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԲԱՆԿ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

ՀՈՒՇԱԴՐԱՄՆԵՐ

2018

ՀՀ կենտրոնական բանկի հրահարակություն

Կազմեցին՝ Սուրեն Սիմոնյանը, Նունե Տերյանը, Աննա Խաչատրյանը
Խմբագիրներ՝ Հարություն Համբարձումյան,
Ռուզաննա Վարդանյան, Գոհար Հովհաննիսյան
Ձևավորումը՝ Արամ Ուռուսյանի

Տպագրված է 400

EXPLORE

cba.am

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԲԱՆԿ